

1904

La Veu de la Comarca

Setmanari Regionaliste de Tortosa

ANY II.

PUGNA PRO PATRIA.

NUM. 53.

LA CATALUNYA QUE VOLÉM.—«Lliure, ni dominada, ni dominadora y respectada de les regions germanas.—Estimada per son valer al exterior y temuda per sa forsa.—Acullit com a propi al foraster que á trevallar hi vinga. Y á manar y á cobrar, á fer lleys y á juzgar, cada hú á casa s-va, que prou hi té que fer pera enténdeshi. Els empleats de la terra y pochs, actius y intel·ligents.—Ennoblida, altra vegada en llibres de tot saber, la que fou llengua de Sants y de Reys.—Las universitats y escolas tornadas a son esser: obradors d' avensos de la ciencia y planter de filòsophs y juristas. A fora la ensopida rutina..—Intimament unida á la vella Catalunya, gloriosa en sa historia y tradicional en sus lleys y costums, una Catalunya nova, de vida expansiva y en constant progrés, seriament religiosa y ilustradament tolerant.—Repoplades las montanyas per grans boscos, tressant pels singles els corredors enginyos moderns, trayent del terren y de las minas els fruits y minerals. Las algunes de sos rius saltant de resclosa en resclosa movent enginyos del treball.—Conservats com reliquias els monuments enrunats o antichs y alsarne d' un art fill legitím del antich criat en els avensos actuals. Voltar las vellas poblacions de populoses y amplias ciutats modernes.—Ports oberts als productes de tots llochs; assegurats ab tracts d' una nació seria; veure al potentat ab afany de ser estimat y útil á la Patria y al obrer intervindre en el govern donantli lo que cristianament y per dret li pertoca.—Volém deixar á nostres fills aquesta Catalunya gran avuy, com ho fou pera son temps la de nostres passats.—Pero obtenirho tenim lo precís: Força, riquesa y intel·ligència. Reprimim el vici del egoisme y exaltém la virtud que á cap ens manca: L' amor á la Patria.»—LLUIS DOMÈNECH Y MUNTANER.

PREUS DE SUSCRIPCIO

Tortosa al mes	0'50
Fora semestre	3'00

DIRECCIÓ Y REDACCIO
Carrer del Parc, N.º 8.

Tortosa 10 Janer de 1904.

La Redacció no fa seus los conceptes ni contenuts dels articles firmats o copiats.

SANTORAL

Diumenge 10, San Nicanor diaça mr. y s. Gonzalo de Amarente cf.—Dilluns 11, san Higinio p. mr. y s. Salvi mr.—Dimarts 12, s. Arcadi, s. Aelredo ó Alfredo abat del Cister y sta. Taciana mrs.—Dimecres s. Gumersindo cf. y sta. Glàfira vg.—Dijous 14, s. Hilari b. y dr. y s. Félix mr.—Divendres s. Pau primer hermità y s. Mauro ab.—Disapte 16, s. Fulgencio b. y dr. y s. Marcelo p. mr.

Lo nostre cap d' any

Un any fa que LA VEU DE LA COMARCA aparegué en lo camp de lluita pera les reivindicacions de la nostra estimadíssima Patria.

Animats com estavam en aquesta noble tasca, hem posat en obra tots los sacrificis que mos ha reclamat ella pera anar endavant y realisar á son pas la finalitat tota que mos proposavam alcansar.

Després, doncs, d' una anyada de fer via, bò es que manifestem ben clarament lo resultat y la marxa de les nostres aspiracions en l' obra escomesa.

¡Deu n' hi dò, d' ella! La seua acció ha despertat á molts, los hi ha fet comprender y sentir

la flama del amor patri y 'ls ha convertits en bons patriotes, disposits sempre per la defensa de tota mena d' interessos en bé de la nostra terra.

Vetaquí, de consequent, que la nostra tasca ha sigut eficas, ha deixat sentir los efectes que la bondat de la nostra idea entraña. Ben pagats, per tant, son los nostres sacrificis; de la virtut d' aquella ho esperavam.

Aquesta sensilla consideració feta, es lo que 'ns omplà més de coratje y dalit pera continuar, sens defalliments, en lo camí comensat.

Mos devém, pel primer dever polític que te tot home en aquest mon, á la Patria; y per ella son tots los nostres afanys y ilusions. La voldriam gran, rica y plena de totes les virtuts y belleses possibles, y á aquesta aspiració, la mes digna, van los treballs qu' en l' obra de LA VEU DE LA COMARCA hi hem possat y si Deu vol hi posarém contra tots los destorbs que 'ls enemics d' ella puguin posaros.

Tenim per lema, lo qui 'ls nostres antepassats duyan en ses heroiques hassanyes: avant sempre! y ferms en ell, seguirem la sort de la lluita, sens apartarnos mai de la finalitat que mos guia, com estrella lluminosa que senyala 'l pas als qui buscan, de veres, la veritat y la justicia.

Per la una y per l' altra som regionalistes, devots de les

consuetuds y lleys que son encarnació viva de la regió, de la comarca y de la família, les tres colectivitats que devém reivindicar ab tota la seua autonomia integral si es que volém pera tota la Patria la prosperitat, lo progrés y la pau qu' avuy, per no tenir elles res d' això, mos falta.

Aquesta nostra doctrina no 's pot desmentir; ella está consolidada per cent generacions que, en l' escala dels sigles, l' han dita y l' han practicada ab un èxit bellíssim, y que, arreu, en l' historia del nostre poble, desde que Tortosa y tota la comarca de les Riberes del Ebro se van despertar á la llum clara y ardenta del sol de la Reconquista dels nostres Comtes-Reys, lo vejam complet, ufanoys y fins al pinacle de la gloria.

Aquesta tradició, es lo fonament de la nostra idea á reivindicar ella es lo nostre esperit, l'esperit de la nostra ascendencia catalana de cap á peus, y el que donava vida á totes les seues manifestacions socials y polítiques, y pera 'l que natros devém trevallar á fi de que 's perpetui y renasqui en la nostra generació y les successives, aquesta esmortauida per l' esperit exòtic d' institucions y costums bordisenques.

Vulga Deu, qu' en l' anyada qu' aném á comensar si guém tant y més felissos en lo nostre treball en bé del ideal qu' hem exposat, com en la

qu' acabém de passar. Sembrém la llevor de la bona nova; si ella no cau tota en terra fecunda, no defellim; molt serà qu' alguns granets no arrelin y fructifiquen pera donar, també, son fruyt á l' idea que 'ls engendrá 'ls hi doná vida, la vida conscientia del ideal; que si natros, los primers sembradors, no veym la cullita plena, prou que li veurán ells, los qui ara son fruyt primerenc del nostre treball.

¡Avant, doncs, y sempre avant! Cap á la lluita, que la lluita es la vida, y lo que mos mou es una causa santa y les causes santes no poden morir. Tot sia per la Patria, en quin altar hi cremém l' encén del sacrifici en bé de la veritat y la justicia, quo son los fonaments del Regionalisme. ¡Avant!

La Redacció.

Avant, y sempre avant

El dia 11 de Jener del any prop pasat esperonats ó milló dit dominats per l' intens amor qu' en vers la estimada Catalunya sentímos desde los primers anys de nostra juventut, emprenguerem una tasca molt superior á nostres forses, coneixemey y medis, tasca, que com no conexíam sa importància, tinguerem l' atraviment de comensarla y cent voltas l'

haurià deixada, si no hagués sigut lo fibló del amor á la Patria que deya, cobart, cumpleix ab lo teu deber, *Pugna pro Patria*; com també la ajuda dels fermes Companys de Causa que ab son exemple ens encoratjaven dien, Avant y sempre Avant.

Avant doncs havem anat; portém ja un any de lluita y de propaganda, havem arrasat ja gran part de malaissa que 'ls anys havian deixat creixé demunt del verdader modo d' eser de nostra Comarca, deixan la terra preparada pera sembrarla en alguns roges, havem en altres tirat llevor que en alguns ha comensat ja á naixer. Un any enrera per la nostra Comarca no es parlaba de regionalisme ó catalanisme mes que lo que 'n deyan los diaris castellans, abuy ja sen parla en altre forma, son ja mols los diaris catalanistes qu' es llexexan, tan dels de informació y doctrina, com dels humoristics, abuy ja som molts, los que 'ns acomblem entorn de la bandera catalana, no sols á Tortosa, sino en los diferents, pobles de la Comarca. Lo ideal catalanista, que comensà sen odiat per causa de motejarlo los enemics y los inconciens ab lo nom de separatista, avuy ja es mirat ab simpatia, per tots los homes serios que s' han pres la modestia de estudiarlo y conéixer-lo, esen denotar que aquí está passant lo mateix que succeeix

1904

als demés pobles de Catalunya que los primers en reconeixer la bondat del Catalanisme ó regionalisme, son los homes de recte criteri y perteneixens á las classes dites intel·lectuals y á las que figuraren en primer terme en la indústria y comerç, especialment entre la jent jove, que 'ncara no està corseuada ó malmenada, per las farsas y doctrinas corruptos de la política vella de tots los colòns y escolas, que durant tants anys venen empobrín y aniquilán, la Espanya que un dia formaren Aragó y Castella.

Avant havem anat y avant continuarem anant si l' deu vol, doncs Tortosa no ha de renegar de son pasat ni de sa història, Tortosa sap que mercé al esfors dels catalans va ser lliurada de la esclavitut dels alarbs, recorda que son origen es català, que sos usos, costums, drets y fets gloriósos mes grans, en llengua catalana estan escritas en sos llibres y pergamins. Tortosa no pot, no deu, ni vol quedar fora del reivindicament que per tots los indrets de Catalunya se observa, com ells vol treures lo jou del caciquisme, com elles vol reivindicar sos llivertats y rompre las cadenes de servilisme y esclavitut que la tenen junyida al desastros centralisme, Tortosa també vol ser lliure, com hu fou, cuant las Cors catalanas (quin retorn espera) es reunian y celebraban sos concells dintre sos murs.

Las donas tortosinas ens ajudan y casi ens atrevim á dir van devan nostre en eix moviment ja que elles han sigut las primeras de la Comarca, en dar son nom y son obol, per contribuir a la confecció de la bandera de la Patria. Ellas ens hi ajudaran ensenyant de resá en sa propia llengua als nostres fills, contantlos sos amors y nostra història, ensenyantlos los noms de nostres héroes, de nostres valls, muntanyes, barrancs y planes, tal com los aprenguerem dels llabis de las nostres mares.

Avant doncs, que si un Cardenal benehi nostra bandera, si las nostres mares, esposas y fillas la feren, y els homes honrats y de sabé la tenen enllairada es segura la victoria; la Patria tornarà á ser lliure.

Avant doncs y sempre avant.

Joan Abril.

L'ús de la nostra escriptura

Havém sentit a dir, forsa vegades, a gent que per sos coneixements y cultura literaria mos mereixan tot respecte y consideració, que molt los hi plauria 'l sapiguer escriure ab sa propia parla, però... qu' això del català es molt enredat, doncs no hi ha una ortografia ficsa, resultant *tot copita; tot sententiae*, lo qual fa que un vangi indecís y massa temerós en si això o elló hò deu escriure d'aquesta ó altra manera.

Aquest mirament o dificultat que a tants y tants no 'ls deixe fruir los innombrables beneficis qu' en la expressió del sentiment y de la idea reporta lo escriure en lo propi llenyatje, trobem qu' es un mo-

tiu molt feble y que ni 'ls mils pot estar ab relació ab lo bé de que ab ell un hom se priva. ¿Qué la nostra llengua avuy no té una ortografia ficsa? Bé. Vol dir això que no la podém escriure? En aquest cas, les llengues en lo període de transició o quan son llenyuatges escrits se formulava, no haurian tingut escriptors, lo qual es tot lo contrari de lo que mos ensenyà la història de totes les literatures, quan diuen qu'ellas n' han tingut y de cap-d'alà. Avuy meteix, entre altres que relatar, los escriptors americans de llengua castellana, en alguns països, se veuràn com a privats, alló de que no haurian casi de gosar a escriure en aquesta llegua, si 'l esmentat mirament fos motiu ratiu, per la transició que l' ortografia castellana hi sufriu.

Solventat, potser no del tot' aquet mirament, vos obstant desseguida, los tals, ab per que no s' ha de formular una ortografia única y tots los escriptors subjectar-se a aquesta? Devant d' esta pregunta, un llenyuístic qui estés al tant del estat actual de la nostra llengua, prou mirarà de cap a peus, tot deixant anar un somriure indecís, el qui la fes. Qui té coneixements fonètics y ortogràfics per poguer establir una meteixa y unica escriptura, que fassi autoritat a tot lo mon intel·lectual català? Aquesta es la pregunta que fa de resposta a l' altra. L' ortografia catalana està en un període de transició o de revolució y, per tant, ni un escriptor ni molts apel·lats, poden avuy autorisar la única y meteixa escriptura, que tant treturan los qui van més plens de bona voluntat que no pas de coneixement dels caràcters tots d' una llengua.

Aquesta obra no l' ha de fer, per cert, una agrupació o academia que dicti lleys més ó menys reveladores d' esser viscudes en lo poble pera qu' aquest s' hi adapti; ella es obra de tot un poble, d' una generació o generacions, que a mida que la seva literatura vagi adquirint més graus de perfecció, intensiva y extensiva, ella anirà prenent més unitat, més perfeccionament, acabant per obtenir la ortografia desitjada, no per esperit d' imposició, sinó per la consolidació progressiva, nascuda del verb popular ab totes les seves modificacions.

Volquer ara, en plé període de renaixement literari, quan la nostra literatura es objecte de profonds estudis, sobre tot en lo camp del seu lec·cit y de fonètica, la formació d' una academia pera determinar una ortografia única, es, a nostre humil parer un intent demòrt als dits estudis fer coacció a la sanitosa resolució qu' ells produxeixen, algun dels quals, com la obra del *Diccionari Català* es del tot necessari si 's vol que la obra aquella en relació no resulti manca y falta dels imprescindibles coneixements fonètics, la base en que 'l nostre *diccionari*, te son fonamen pera ser una encarnació viventa del llenyatje parlat en los diferents països de llengua catalana, ab totes les seues modificacions dia-

lectals. Feta aquesta obra del *Diccionari*, ab la forma que persegueix lo meritissim Dr. Alcove, aleshores si qu' hauríem posada la primera pedra a la escomesa sens igual de demostrar la nostra unitat llenyuística, precursora de la ortogràfica.

Mes deixem dedisgessions que per lo curtes no resultan prou claras y que be mereixerian article apart y aném a solventar lo mirament ó dificultat dels tals a qui mos referim en aquestes ratlles.

De fet eisteixen en la escriptura catalana diferents sistemes ortogràfics, ben precisats. Això soluciona la dificultat de que fem menció. Si no s' hagués formulat cap metode y 'ls escriptors no se subjectessin a altres regles que les de son propi albir, com ab marcat interès se vol fer creure qu' esdevé en la ortografia catalana, si que 'ls tals tindrian rahó y fora exposat escriure pera 'l public, això es en periòdics y llibres, sens poguer salvar de la crítica dels més doctes; mes això, ho repetim, no es; existeixen metodes escripturistics catalans y al qui més mos agradi podém atendre. La qüestió més important y més meritoria, pel cas,

es que sapiguem formarlos en un mateix metodo, encara que sia prenen lo que mes mos plagi d' un pera deixar lo d' altre. Y això, ab un poc d' estudi, tothom ho pot fer.

Però encara hi ha més. Qui es qui tenint alguns coneixements, poquissims, de llengua catalana ó quan sevol altra, no pot arribar a formar 'l verdader metodo d' escriure tal com parla? Vetaqui la solució al nostre cas.

Escribim, doncs tal com parlém y sentim; qu' això serà com los nostres escrits respiaran naturalitat y expressió. Y ab aquesta base ó principi, comensaré la obra altament utilitaria y patriota d' escriure ab la llengua del cor, dels afectes y dels amors. No fem 'cas en les imperfeccions que de bon principi podem incorre; tingüem present, qu' en cap altra llengua que la nostra per mes unitat ortogràfica que tingui, podrém expressarnos millor. Y es que la llengua propia es cosa connatural y sa ortografia un accident y pur accident.

M. P. QUERALT.

Per la pàtria

Les reivindicacions catalanes no sols estan fonamentades en les mes clares raons històriques y de estricta justícia, sino que, donada l' actual situació d' Espanya, les demanen ab la major urgència raons ineludibles de patriotisme, que podem esperar d' Espanya si aquesta no muda, per miracle, de la nit al matí son modo de ser? A dalt l' ineptitud, la lleugeresa, la tonta vanitat, lo desacert erigit en sistema: a baix les exageracions, los exclusivismes; les intollerances, la discordia com estat normal.

¿Que pot vindre d' aquí? Lo que esperen tots los esperits reflexius, sense poderho contenir: la disolució d' Espanya.

Los catalanistes, al demanar l' autonomia pera la nostra regió, no sols ens proposem seguir en primer terme lo que per justicia ens correspon, y ensajar un sistema polítich que, aplicat després a tota Espanya, com a mida general, la salve de sa segura ruina; sino que procurem també; pera 'l cas que 'ls nostres esforços resultessen esterils en favor d' Espanya, que ens servissen lo dia de sa desfeta pera salvar a Catalunya.

Si aqueix dia Catalunya segueix la sort d' Espanya; si cayem, per exemple, baix lo domini d' una nació heretje, de que ens haurà servit als catòlics d' ara haver esmeritat nostres esforços en favor de l' unitat catòlica, negantnos a tota intel·ligència patriòtica ab altres elements, pel motiu de no pensar com nosaltres en eixe punt concret de política religiosa, y olvidatnos al mateix temps d' ajudar als patriotes catalans en la tarea de les reivindicacions de Catalunya? Si Catalunya passava al poder d' un autòcrata, de que 'ls hauria servit als demòcrates l' haver esvalotat contra 'ls catalanistes, baix pretexte de que aquests son reaccionaris, si allavons haurien de soportar lo jou d' una veritable tiranía? Y 'ls egoistes que no tenen cap idea enllairada, pero que exploten la política inmoral del dia, y fan guerra al catalanisme moguts sols per innobles concupiscències, com quedarien lo dia que Catalunya fora explotada no mes que per un poder extranjero?

Penseuhi tots be en lo que fan, y tingueu present que, en l' ordre del temps, lo primer es la pàtria. Lo que a tots los catalans deu importarnos principalment, que 'l dia de la desfeta d' Espanya, si per desgracia ve, ens trobe als fills de Catalunya capassos de governar-nos per nosaltres mateixos.

Los catòlics pensen en Polònia; los demòcrates en Atenas y 'ls escèptichs y egoistes explotadors de la política del dia recòrdense de Bizanci, y això tots refermaré l' amor a nostra pàtria, pera evitar que còrrega una sort semblant a la d' aquelles desgraciades nacions.

A. MARTÍ Y FORCADELT.

A ma Pàtria

FRAGMENT

Lo teu sagrat recort es qui m' inspira
Pera cantarte á tu, polso la lira;
Per tu Patria, que tens ratlles marcades
Del Ebre al Pirineu,
Tes glories i tes gestes olvidades
Serán tot el cant meu.
Les cantaré ab amor, com fa la mare
Al peu del brecolet; com ho fa 'l pare
Mirant lo tendre infant.
Si la dissort, un jorn de tu m' allunya,
Quan ploraré ma dolça Catalunya,
Mes llarmes de tristor, per tu serán.
• • • • •
Per tu escorcollaré deu mil histories,
Per tu arreu cercaré les teues glories,
A tu t' estimaré ab tot lo cor
Y quan dintre ma llar, la meua esposa
M' ensenyí 'ls meus fillets, la parla hermosa
Em servirà, pera mostralshí amor;
¡A tots els hi diré de bona gana:
—Fillets del cor, la terra catalana
Es nostra Pàtria santa, nostre Deu,
Si 'n diuen mal, sortiu á sa defensa,
Que 'l Just ja vos dará la recompensa,
Si á vostre llar, ab cor la defenseu.
¡Això sent un soldat de Catalunya.
Tant en nostre casal com terra llunya,
Tant en moments de goig, com de perills,
Li probaré l' amor que dins mi nia.
I es mon dessitj de que també voldrà.
Que com jo, la estimessin els meus fills.
• • • • •

Pere Salom i Morera.

Tarrasa Hivern 1904.

Lluya y progrés

Donant una repassada als aconseixements desenrotllats durant la passada anyada, ens sentim refets y coratjosos; tant per la beneficiaria obra de catalanisació portada á cap, com pels avensos conseguits en nostra patria, quins fills se deixondexen cada jorn mes valents y espabilats. Lo cens catalanesch ens ho demostra d' una manera ben palesa.

A mida que s' obrin los arxius, creix l' entusiasme patri y ab aquest encoratjament, la idea salvadora d' esbrinar la veritat fá que la jovenalla tot llegint les pàgines de la Història y del Dret de Catalunya, segueixín sense rezels los camins trassats pels grans patri-cis y 's reviven los esperits es-mortuhits per l' aclaparadora influència forastera que desde 'l comens de la segona mitat del sige XIX s' ha arrelat per tots los indrets de casa nostra. Presió ó impossició, que, com les grans riuades deixa un llach, d' abono pera n' ells, de malhauransa per nosaltres.

Aqueix lloitable ardiment es precursor de jornades esplendentes y d' un desvetllament científich y moral que 'ns durá al cimal de les nostres mes jústes aspiracions.

Los pobles de vida migrada, los qu' han deixat les seves tradicions y costums y encara resten muts y incultes al moviment de reivindicació y es-pandiment, dehuen fixarse en aqueix dols despertar, sortint jvia fora! d' aqueixa atonia á que 'ls temps moderns los han acabussat ab pràctiques malsanes d' un estrangerisme jacobi que pugnen ab lo natural modo d' esser d' un poble culte, seré y fermament experimentat. No 's tracta, pas, de cap sentiment romàntich, sino d' una véritable lluya que 'ns imposa 'l dever, lo civisme y 'l instint de conservació.

Cal, donchs, fixarnoshi en aquet moviment de tota Catalunya, puig d' ell ne podrém treurer saludables llissons y profitoses ensenyances. No 'ns en podém refiar may mes d' amanyagades promeses y con-cessions, que á res conduheixen.

Lo nostre camí ha d'esser recte. No n' devém acceptar cap de reforma, puig ab aques-ta sempre hi perilla la poca de-sava que hi queda d' aquelles nostres venerandes institucions creades en temps millors d' un modo natural y spontani: personalitat que no pot abolirse, sino engrandirla pera que puga rahonablement imposar-se als poders publichs. Aixó en lo referent als assumptos administratius y d' ordre polí-tich; puig en los demés, en les nostres mes íntimes manifesta-cions psicològiques, en defensa d' aquestes tot treball serà poch.

Si parlém de la patria hem de dir ben alt y ben fort que no 'n tenim d' altra mes que la nostra que 's Catalunya; y realmente aquesta es la nostra perquè'n ella ens uneix una mateixa historia, un mateix lli-gam; tant si ho apreciem en lo terreno et nich com en l' ordre

juridich, y encara en aquest últim abans que tot debém es-ser tortosins.

L' Estat pera nosaltres es la patria gran, amanyagada pels homes; es nostra existencia ofi-cial; pero aixís y tot may será la verdadera patria *del ánima* dels catalans com no ho es pe-ra 'ls gallegos, pera 'ls eus-karos ni pera les altres regions germanes aymadoras de la se-va veritable nacionalitat. Em-pró no debém oblidar nostra volensa á la patria gran, qui respecte y unitat política ia pau dels pobles considera ne-cessaria.

Aquest amor á la veritable patria lo sent y 'l comprén tot aquell qu' estimi 'l casal y la familia. Lo catalá que no ho comprengua ó que no ho vullga entendreho, demostra que 'ns ha influit en son cor la llegen-da de falsos cronicons, d' his-tories apanyades de fets adul-terats ó de fàbulas amplificadas, que 'l dols batech qu' es-peñeja al ánima devant de fets històrichs de irrecusable au-to-ritat y en elsque s'han de deixar á un costat poréntessis curts de la vida humana y solucions apassionades d' oportunitat lo-cal que res representen en lo trascurs de les centuries.

Y aném al grá.

Si les condicions etnogéniques d' un poble les forma un mateix caracter, cal ara posar aquí de relleu la diferencia que hi ha entre 'l modo d' esser de tota Catalunya y 'ls de les al-tras regions que componen l' Estat Espanyol? Ben sapigut es que aquesta diferencia no solzament se insinúa sino que 's manifesta ab proporcions majors!....

Després d' aixó, dever de tots es animarnos á la lluya y no abandonar nostra campa-nya fins conseguir lo progrés que tan practicament volém tots pera nostra aymada Cata-lunya.

Francesch Mestre y Noé.

Tortosa, Janer 1904.

¡Desperata ferro!

Tal era 'l crit dels almoga-vers avans de entrar en batalla y per tot arreu ahont resonaba, ell era l' introducció de la victoria. Mes, si alegre se sentia eu Sicilia, si vengatiu en l' imperi d' Orient, en Atenes y en Neopatria, may sas notes tenien un tó tan avasa-llador y sujestiu com cuant era dintre Catalunya l' espay en que 's donava, com cuant era aire catalá el que portaba sas vibracions de vila en vila, fins de casal en casal.

Era allí, en los camps de Panisars la nit avans del gran combat contra 'als francesos, era allí sols allí perque no es-tractaba de conquistar noves terres, ni de vengar humilian-tes ofenses sino de escombrar Pirineus enllá als extrangers que ab sos pasos ferien la te-rra catalana,

Mes pasaren sigles y altra volta planta extranya trapitja la nostra patria segurament perque 'l temps que tot ho es-borra había fet olvidar als in-

vasors lo nom dels almoga-vers.

També s' alsaren los fills de Catalunya no als crits individuials de 'desperata ferro! sino al brandar de la campana del somatent despertadora de colectivitat.

Pasaren mes anys.... y ens troben en lo temps actual.

L' Espanya de Carles V s' es convertit en un estat pobre sense imperi colonial, ab unes cuantes quadrilles de politichs que disfrutan per torn lo poder tenint com á única aspiració lo disposar del presupost, la llista civil de la classe mitja.

Perdudas las forsas de la nació han reconcentrat las po-cas que li quedan á Madrid, do-nant origen al tiranic centrisme.

Pera abatir la potència de Catalunya que al servir de teme de comparació era una vergonya pera n' ells, envia-ren aquí germens de destruc-ció social.

Arreu sentim parlar una llengua que no es la nostra, que 'ns es imposada per la forsa fins en los actes mes sa-grats de la vida com per exem-ple al fer testament.

Los catalans, que may ha-bien anat á servir al rey per la forsa, de tal modo que fins lo general Manso cuan havia de comunicar una ordre als soldats, voluutaris hi afegia les parahules "si hos plau, ara hi van, y en una proporció injus-ta segons se despren de esta dístiques publicades pel digne diputat en Lluís Domenech....

Y com en el pervenir sols s'hi vehuen uns nuvols rojos en l' horitzó anunciadors de futuras revolucions y que qui sab que amagan darrera seu....

Tortosins: crech que ja es arribada l' hora de que 'ns preocupe de l' endemá, que ajuntem nostres forses alas que de temps lluyten per la causa patriòtica. Y si no ho fem ai-xis los nostres fills ens en demanaran conte.

J. M. TALLADA.

Janer 1904.

Parlamentaris

Es cosa curiosa lo que pasa al Parlament; allí no mes se busca l' interés polítich del partit, mogut per las passions d' un interés personal egoista refinat. Si surt una idea noble d' un de les minories es refusa per la majoría, pera no donar vida á la minoría, á que pertany, si surt d' un de la ma-joria es combatuda pels seus companys, per atentar á la disciplina del partit, y unicamen se juntan totes les ener-gies, se acoblan tots los entusi-asmes y tots los vot s' acumulan pera conseguir una vic-toria parlamentaria de pas-sions, de concupiscencies, d' odis y de sectes.

No havem vist en que han fet consistir los diputats anno-menats republicans, lo seu *tour de force*. No havem vist en que s' han amoixat les discor-dies de monarquichs y repu-blicans...

Mes pasaren sigles y altra volta planta extranya trapitja la nostra patria segurament perque 'l temps que tot ho es-borra había fet olvidar als in-

trucció als pressupostos, sem-blava talment que d' aquella obstrucció, dependigués la sal-vació del mon enter, tants dis-curso y esmenes, tanta saliva gastada en debades; tants es-forços de la gent del gorro frigi, tantes nerviositats y tan-ta gresca feyan y tot plegat, no mes que pera matar temps;

pera no fer res, que ja sabian, que tot lo que diguessin fora retxassat y pera no deixar fer, perque no volian que s' apro-bessin los pressupostos com deyan ells mateixos.

Es qu' aquells pressupostos eran perjudicials als interessos del pays? prou que ho eran; pero no era aqueixa la rahó, perquè s' hi oposavan los re-publicans, puix que 'ls mateixos pressupostos, presentats pel nou govern han sigut apro-vats sense oposició dels repu-blicans y á la carrera. Altremen-t pels republicans los inter-esses del pays es lo de me-nos: molta gresca, molta mu-sica y que vivan los valien-tes...

Pera xupar directament del pressupost buscan les calses vermelles y per aixó se fan passar per padrinets del Ejér-cito: forsa canons, forsa barcos y si la Hisenda está en de-ficit y 'l comers y la industria no poden donar sortida als fructs de la terra y als produc-tes de la industria, que 'ls hi donin mes quartets los page-sos, industrials y tota mena de contribuyents pera divertirse y després dirán que la Repú-blica dels republicans, no es una monada y que no estaría tot curat si en lloc d' un ho-me que li diuen rey, hi hagués un home que lidiuen Presidente de la República y qu' allava-ras no estaría curat tot lo ma-lestar y tota lluya de partits y que no hi hauria cap perill de lluytes, per mil presidents al-hora y pera destronar á l' un y aixecar al altre.

De manera que 'ls presupos-tos, qu' á ser bons son com la corda del rellotge del Estat, s' han endarrerit prescindint de perfeccionarlos, pera de-mostrar á la *faz del mundo*, que 'ls que fan de republicans saben manejar la meliflua, fins á passar xerrant dies y mes dies sense dir res, quedant ai-xins venjada la matrona: de modo y de manera que les por-queries dels monarquichs les fan pagar los del *partido úni-co* al pays. Aixins los ho ha de-pagar lo pays, fent un sobirà desprecí de republicans y mo-narquichs, ja que uns y altres se burlan d' ell y jugan á la seu-a esquena; posantse en con-dicions de governar-se lo pays pel mateix pays y resultarà ai-xis que cada terra fa sa gue-rra.

Però si semblan tan incom-patibles monarquichs y repu-blicans, com ells ho diuen tam-bé pera ensarronar al pays, barallantse com á xinos al dis-cutir los presupostos; mireulos com s' abrassen *con dulce paz y alegría* pera menjarse dos milions de pesetes á les coste-lles del poble, que 'ls elegeix, paga y treballa y s' avenen tots republicans y monarquichs de totes les marques, com los cabalés pera despollar dels seus bens als pobres hereus d' Espanya y desdels que fan de

quefe de seoció com Maura y Salmerón fins als mes revellits de cada colla, surten en auxili de lo coronada villa ab rahons d' advocat de causes perdu-des.

Volem regalar dos milions de pesetes á Madrid, per ser la capital d' Espanya, com si aixó fos un grant martiri, sent ai-xís que moltes ciutats donarian tant y mes al Estat pera obte-nir aqueix aventatje.

No valentloshi la capitalitat inventan la crisis obrera y no es volen recordar dels honrats treballadors qu' en moltes ciu-tats no tenen medis pera viu-ler. Y 'ls mateixos monar-quichs y republicans juntes y amiguet, fan pagar per ultim la culpa als deutes que l' Estat te ab l' Ajuntament de Madrid y per mes que l' Estat està en deute també ab molts altres Ajuntaments, no s' empatxan de votar contra 'ls deutes dels demés ajuntaments y á favor del de Madrid, burlantse des-caradament repnublicans y mo-narquichs ab grant concordia y satistació, sense poguer destruir les rahons eloquentí-simes del pays, exposades pels diputats catalanistas senyors Albó y Soler y March y acor-dant republicans y monar-quichs amagar aqueixos dos milions de pesetes al pays, á depressa, perquè 'ls homens de seny de tots los partits co-mensavan á adherir-se á les paraules dels diputats catala-nistas y del Sr. Alegret.

Recordinse donchs tots que "mal obrar no pot durar". Lo poble de qui es burlan unintse per la defensa dels seus drets y dels seus interessos á tots los desbarcará.

Miquel Jurca y Mieres

D' assí y d' allá

¡Ay, Sr. Ximó! que la pasem prima. Fá dos mesos que no ha-vem testat calent. ¡Com qu' estém en huelga forosa jo y la dona! Ab los pobres obrers ningú hi pensa; que 's moren de fam y bé, aixó ray, dihuen los burjesos y mentres ells...

—Alto, cheic; me pareix que te queixas per vici. ¿No tens treball? Pos a Madrid, home; allí n' hi ha pera tots; figurat qu' ab dos milions qu' are s' han subvencionat pels obrers, si 'n podrán fer de paellades estos! Vaiga qu' els obrers heu tret la gossa! Y encare direu que no pensan ab va-tros!

—¡Oh...!

—No hi ha més joh! ni cera que la que crema. Dos milions pera fer treballar als obrers, es un privilegi may vist y que diu molt bé en favor dels Go-verns y capitalistes que pensan ab los pobres com tu.

—Bé sinyó Ximo, vosté lo que diu ja crec qu' es veritat, tot veritat; que hi ha a Madrid dos milions pels obrers pero V. no 'm diu si aquets diners son per los obres d' assí, que també mos morim de fam com los d' allá.

—Home, no més son per los d' allá.

—Dons, en aquest cas no hi

ha res pèra m' ni la dona, que m' convé treball y quartos per menjar.

Estém farts que 'ls de Madrid treballin y s' atipin, si 'ls d' assí mos quedem badallan. Aixó no es protegir a la classe obrera en general.

—Fill, ab aixó tens tota la raho; prò per alguna cosa Madrid es lo ventrell del centralisme, pera xupar tota la sanc de la Nació. La teva queixa es la de tots los espanyols, rics y pobres, qu' hem d' engreixar ab la nostra contribució a tantes *ciques-vives* d' aquell poble, que sols minjan y no trevallen. Has de creure que si tú no tens treball y 'ls d' allá si es ab los quartos teus y meus que los hi donem y ells no mos en tornen cap, ni les gracies.

—Pos, sinyo Ximo, jo ho acabaria aixó; diria: cada hú per ell: los tortossins darem diners pels obrers d' assí; y 'ls madrilenys pels seus, y així 'ls demés.

—Molt bé, chic; tu ets dels nostres; aixó volem també los regionalistes de cor.

—No, Ximo, de regionaliste no 'n soc, perque éstos volen coseces estranyes y doná los privilegis de Madrid á Barcelona.

—Com, t' han enganyat; los regionalistes volén lo que dius tú; que cada regió visca segons ses necessitats y sa vida especial; entenen qu' al volguerho per la regió ho volén per cada comarca y cada municipi, qu' es lo mateix que per cada poble, com lo que deyias, home, Tortosa pels tortossins, Madrid pels madrilenys, y així s'ins lo demés del mon.

—Vaiga, doncs, si es així si que veig que sols los regionalistes son los que volen dar lo pa, aqui sel guanya y ans que aningu prime als de casa, aquell qu' es ben nostre, que no calgui demanarlo ni agrahirlo á estranyes. Pos, i que visca 'l regionalisme!

—Molt bé! ¡qué visca!; que 'l regionalisme es la veu de la Patria y la de tots nosaltres que demanem justicia de lo que es ben nostre y ningú mos hu pot pendre.

**

Amics llegidors; una proposata: En contes de dir á Madrid la *Vila del "os"*, no seria millor, després d' aixó dels dos milions y de tants altres privilegis que a costa nostra disfruta, dirli la *Vila dels "talls"*, la qu' ella se 'ls minja per deixarnos lo ossos á nosaltres?

¡Oh! potse me dirán; encaremos los donés, los ossos!

Tenen raho; me desdich de lo dit.

¡Ni 'ls ossos!

**

Un vell mariné de les nostres costes, mos deya l' altre dia: Vaja, se veu que la Marina espanyola sempre està de pega.

—Protesto; li respongué un company nostre de Redacció. La Marina espanyola lo qu' ha fet sempre es *rebret*; prò *pegar* may.

Lo nostre vell mariné dissimulant la broma, tirà la conversa á lo serio.

—Vaja, digué que la nostra

Marina no ha rebut sempre; be n' ha estat ella de gloriosa, quan, segons mos diuen les històries, fou mestressa de tota la mar y que 'ls peixos ni per aquest podían anar sens dur lo penó de les quatre barres. Oy qu' aleshores no *rebta*, sinó que *pegava*; no estava de *pega*, com li deya, eh?

Molt bé hen dit, bon amic, feu per resposta, 'l nostre company; prò haveu de saber qu' aquella Marina no era la qu' avuy s' estilla ab lo nom d' espanyola, sinó la catalana, la qu' havíen construïda les nostres Dressanes y manavan los Reys d' Aragó.

—Es dir que nosaltres també hem tingut Marina propria, de casa y feta a casa? Aixó es purament catalana.

—Es clarquesi. La nostra Marina va fer son derrer joch a Lepanto, ahont casi tots los barcos d' Espanya eran catalans. Com que feya poc que Aragó y Castella s' havíen unit, y al unir-se aquesta no 'n tenia de barcos! Dons fins aleshores vam *regar*. Y sabeu, ara, quan mos vá comensar á tocar á *rebret*? Pos al comensar a surtit la Marina fruit de la centralització espanyola á Trafalgar. Allí si que hi vam *rebret*! Y d' aleshores fins á Santiago y Cavite, no hem feta altra cosa. Compreneu company?

—Com hi ha mon, aixó si qu' es tot lo revés de lo qu' en la historia de mar m' havian explicat. Ya m' estranyava jo que Trafalgar fos batalla gloriosa, quan mos hi van deixar sense espina ni os! Será que les nostres histories s' han fetes com les coses d' Espanya, al revés de lo qu' haurian de ser?

Exacte. Les histories de l' Espanya centralista han fet este miracle; tot hi es gloria, prò no pels demés, sols per Castella, que vol dir per Espanya, quan cada regió te sa historia tant ó més gloriosa, qu' aquella, que la hi té mes, quan vivia de lo seu. Y prou, bon Mariné; altre dia, si m' escau, ja vos contaré més coses del vostre ram.

—Prou me plaurá!

Riberench.

Retalls

Bueno. Lo dimars sortí la cuya de la fornada de 'n Xanxes Guerra.

Tots novets, flamants, y á punt de caramel.

Ja suposo que VV. suposaran que 'm refereixo á la col·lecció d' alcaldes de R. O., que de Madrid ens envian á cada poble gran, perque aquí, si ens els havíen de triar potser faríen una etsegallada.

Ens estalvian la feyna, y 'ns els donan fets y encaixonats, ab lo retol "fragil", damunt del caivó, y facturadets á la estació de son destí.

Igual que s' envia un capó, pera que un amich s' atipi per Nadal ó Capdany.

—Es una delicia el ser espanyol, que diuen en aquella comedia. Tenim uns governs tan pa-

ternals, que fins fan —per previsió— lo que 'ns tocaria fer á nosaltres.

No més que ab el sá desitj de que no possem los peus á la galleda.

Gobernadors? Ens els envian fets.

Alcaldes? Fets.

Diputats? Dels deu, los nou; fets.

Senadors? Dels deu, los onze fets.

La Contribució? Feta.

Vaja ens ho fan tot; fins la... llesca.

Y encara hi ha beneysts qu' es queixan; mal llamp!

Pero es alló, que may están contents tots; pero lo que es dolent per un, es bò per un altre. O per uns altres.

La feyna d' en Jafá. L' actual ministre d' Obras públicas ha ordenat la suspensió dels treballs que se havíen començat en varis provincies per la construcció de camins veïnals, decretada pel ministre anterior senyor Gasset.

Aquesta es la feyna constant de nostres ministres, tirar per portas tots los projectes ideats pels altres.

Per aixó aném tan bé.

NOTICIES

El dia 31 de Desembre ultim cumpliren 755 anys qu' els catalans y genovesos manats per lo Compte de Barcelona Berenguer IV acompañat de bisbes, abads, cavallers y noblesa catalana al crit de San Jordi y Sta. Maria deslliuraren á Tortosa de las mans dels alarbs retornantla á Catalunya cristiana aixecan lo penó de Catalunya coronat per la creu demunt de la torre de la Zuda avuy punta de diamant.

—Visca Catalunya! ja que á ella devem tal mercé.

Ab veritable satisfacció havem vist que l' apostol del catalanisme En Prat de la Riba completament sá y bò ha tornat á la vida activa comensan per publicar en la "Veu de Catalunya", un bonic treball fentlo saber á sos llegidors y espliçenlos que son amor intens per la patria lo va sentir hasta en los momens supremos en que creya abandonar eixa vida.

Repetim la nostra en hora bona com també la donem per igual motiu á En Albert Riusinyol que ha recobrat la salut perduda.

Havem rebut y establem gustos el cambi ab un nou periòdic Vigatá que s' titula "La Gazeta Vigatana". Li desitjem molts anys de vida y progrés en gran ja que surt en defensa de la Patria y hu fá ab la párla materna.

A comensat á publicarse á Barcelona un nou periòdic català titulat "En Patufet", dedicat á la gent menuda tan que sapigan de llexir y escriure, com que noi, dons per estos últims los servirán lo molts ni-

ots' que acompañaran al text.

Lo fi qu' es proposa es a-costumá als noys y noyas des de sa infantesca á costumarlos á la lectura de la llengua propria y despertar en sos cors l' amor á las nostres tradicions y costums ab rondallas morals e instructivas y bonichs y distrets jocs de la infància, endevinalles y demes gustos que tot recreantlos los instrueixin.

No cal dir si 'l recomanen als nostres amics. La suscripció anual costarà 3 pt se suscriu Rambla de las Flors 11, Barcelona.

S' ha publicat el volum 16 de la Biblioteca popular de "L' Avenc", que conté la segona serie de *Croquis Pirenencs*, per J. Massó Torrents, Sis hermosos quadrets descriptius de la serra Pirenaica tots plens d' ingenio formen el tomet que recomanem als nostres llegidors. Com los demes se ven á 50 centims de peseta.

Resoltes algunas dificultats que se havian presentat y així que 'l temps hu permetise comensarán las obras pera á la construcció de un Observatori astronomic, meteorologic, electric, magnetic y simic en la residència qu' els PP. Jesuites de Tortosa tenen en la ciutat de Roquetas, montat ab tots los adelants y perfeccions de que disposan las ciències modernes lo que fará siga el mes complert d' Espanya.

Sembra que en un principi se tractaba d' aprofitar tot lo material que tenian los esmentats PP. en el Observatori de Manila pero las autoritats norteamericanes y posaren alguns reparos per lo que se ha desistit, encarregant tot lo nou material á Alemanio.

Lo nou observatori será conegut ab lo nom de *Observatori de Física cosmica del Ebro* y ha de quedar terminat ans del dia 5 d' Agost de 1905 afí de poder estudiarse l'eclipsi se anunciat.

El que en vida fou nostre particular amic En Ramón Adell doná sá ànima á Deu lo dimecres de la setmana passada á Barcelona D. L. P. A son benvolgut germà German y demés familia lin donem lo mes sentit condol.

Imprès á dos tintas y alt rellue havem rebut un elegant calendari de pared que la casa drogueria de la Sra. Viuda de Canivell ha tingut l' amabilitat d' enviarnos de lo que queden agrahits.

Españoles salvajes

Hay en la província de Cáceres una regió de uns 200 kilòmetres quadrados, conosciuda con el nombre de *Las Hurdes*, poblada por 6.000 habitantes, hermanos nuestros, que viuen completamente aislados de los compatriotas que les rodean, sin que haya penetrado en dicha zona el menor desarrollo de civilización y viviendo sus moradores á semejanza de los negros del Senegal. Alimentan-s' de raíces y hierbas,

visten casi desnudos como los malayos y habitan en rústicas cavernas, sin noción alguna del trabajo ni de la industria, y hasta de las ideas morales más fundamentales.

A instancies de un virtuoso Sacerdote, y bajo la presidència del Ilmo. Sr. Obispo de Coria, se ha constituido una societat titulada *La Esperanza de las Hurdes*, con objecto de sacar á los hurdanos de su misero estado, llevar la vivificant luz del Evangelio á sus entenebrecidas intel·ligències, sembrar en su corazón las sublimes enseñanzas de la Moral, y conseguir que entren á la mayor brevedad en el concierto de la civilización y de las relacions sociales.

A tan regeneradora como benèfica empresa pueden contribuir todos cuantos sientan en sus corazones el fuego de la caridad cristiana, enviando á "La Semana Católica de Salamanca" las limosnas que les dictare su compasión á los desgraciados.

Ha sigut processat lo director de "El Diluvio" per injurias als regidors catalanistes de Barcelona.

Llegím en "La Opinión de la Provincia" que per rahons d' amorios dos familiars tortosinas varen estar en perill de tenir un serio disgust al poble d' Alcanar.

Horas d' arribada y sortida de Trens Coches correus, Ordinarios y Recades d' aquí Tortosa.

	Arriba	Surt	Clases
MATI			
De Valencia correu.	2h3'	2h23	1.º 2.º 3.º
De Benicarló curt.	6h10	6h36	2.º 3.º
TARDE			
De Valencia exprés.	5h42	5h51	1.º 2.º
MAII			
De Barcelona correu.	1h11	2h44	1.º 2.º 3.º
De Tarragona curt.	8h10	8h52	2.º 3.º
TARDE			
De Barcelona exprés.	1h15	1h23	1.º 2.º
De Tarragona curt.	8h45	8h47	2.º 3.º

Coches y Ordinarios

	Arriba	Surt
Hostal del Pont		
De la Cenia diari	8h.mt	2h.trt
" Arnes dill. dim. div.	8h.mt	3h.tart
" Aufara diari	8h.mt	2h.tart
" Gandesa correu diari	4h.mt	4h.tart
Hostal del Sol		
De la Cenia diari	8h.mt	2h.tart
De Gandesa diari	6h.mt	2h.tart
Fresneda dillums y dijous	8h.mt	3h.tart
Vall de robles "	8h.mt	3h.tart
Santa Barbara diari	8h.mt	2h.tart
Corbera dillums y dijous	4h.mt	6h.tart
Hostal del Parador		
De Morella dillums y dijous	8h.ta	6h.mt
" Godall diari	8h.mt	2h.tart
" Aldover "	8h.mt	2h.tart
Hostal de la Lluna		
De Cherta diari	8h.mt	3h.tart
" Galera "	8h.mt	2h.tart
Mas de Barberans diari	8h.mt	2h.tart
Hostal de la Granvia		
Perelló dillums y dijous	6h.ta	10h.mt
Hostal d' Abril		
Tivenys diari	10h.mt	2h.tart
Prat de Compte dijous	4h.ta	10h.mt
Tots los dies encarres pera Barcelona ab los trens expressos—Andreu Canyellas y J. cuatro cantons casa Calduc (courte).		

Tarjetas de visita, á 1 peseta el 100.—P. Hospital, 5.

Tortosa